

# Innspill til omstillingskommisjonen: Zeros forslag til sentrale problemstillinger

ZERO takker for muligheten til å gi innspill til kommisjonens arbeid.

Miljøorganisasjonen Zero er en uavhengig ideell virksomhet som har som formål å skape best mulig vilkår for klimaløsninger som fungerer i dag og i fremtiden. I prosjektet «Oljeomstilling» vil Zero arbeide fram kunnskapsgrunnlag og politikkforslag som kan danne grunnlag for en bred politisk enighet.

Politisk er spørsmålet om omstilling av olje- og gass gjenstand for uenighet og til dels skarpe fronter. Samtidig er det helt nødvendig å få på plass et tverrpolitisk kompromiss og en plan for hvordan Norge best mulig kan møte denne nødvendige omstillingen.

Med dette som utgangspunkt har vi identifisert følgende syv tema som etter vår mening er sentrale for omstilling av Norge i en tid med fallende produksjon fra norsk sokkel.

## 1. Leverandørindustrien

Norsk økonomi er omstillingsdyktig og på sikt vil ressurser kunne finne alternativt anvendelser. Manglende omstilling av leverandørindustrien er derfor ikke nødvendigvis et problem for norsk økonomi på sikt, men representerer en betydelig regional utfordring i områder som er særlig avhengig av sysselsetting i næringen. Leverandørindustrien er i hovedsak lokalisert langs kysten i Norge, og er i mange samfunn viktige hjørnesteinsbedrifter. I Sola er nær halvparten av sysselsetting i kommunen i leverandørindustrien. Stord, Ulstein og Herøy er andre regioner med svært høy sysselsetting i næringen.

På grunn av lokal og regional avhengighet vil derfor også manglende omstilling være et politisk problem. Oljeskattepakken i 2020 ble begrunnet med å holde aktivitet og sysselsetting oppe, og har resultert i en næring som i dag er mer oljeavhengig. Omstilling av leverandørindustrien er nødvendig for å redusere behovet for nye oljeskattepakker.

Deler av leverandørindustrien har vist omstillingsevne. Etter oljeprisfallet ble kostnader kuttet kraftig, og omsetningen falt 36 % og sysselsettingen 16 % fra 2014 til 2017.

Siden har eksporten økt betydelig. Eksportandelen har steget fra snau 32 % i 2014 til 38 % i 2025. Samtidig har næringen fått fotfeste i nye markeder, særlig innen karbonfangst og -lagring og havvind, der de største aktørene har bakgrunn fra petroleumsleveranser.

Dagens leverandørindustri er derfor mer eksportrettet og noe bredere orientert enn den var for ti år siden, men bygget rundt de samme miljøene, og etterspørselen er fortsatt dominert av norsk sokkel.

Zero arbeider med en liste med tiltak vi vil foreslå:

- Omstillingsstøtte til små leverandører i sokkelavhengige regioner

- «Omstillingssats» for de mange små selskapene. Særlig viktig i petroleumsavhengige regioner.
- Bygg hjemmemarked gjennom krav
  - Funksjons- utslipps- og kvalitetskrav (leverandørkjedekrav) til for eksempel standardfartøy, ferger, havvindutlysninger, nettutbygginger og ladeløsninger, som stimulerer til bruk av norske leverandører.
  - Klimakrav til offshorefartøy, ferger og havbruksfartøy, og krav om landstrøm på havner. Stimulerer maritim leverandørindustri.
- Eksportrettet innsats for norske leverandører
  - Bruk Eksfin strategisk for leverandørkjeder utenom olje og gass, med garantiordninger for de første prosjektene i nye segmenter. Utred eksisterende ordninger.
- Prioriter infrastruktur
  - Nasjonal havneplan, som sikrer havnekapasitet og industriknutepunkt. Prioriterte havner må sikres areal, kraft, nett og lade- og fylleinfrastruktur.
  - Statlig koordinering i oppbygging av nasjonal CO<sub>2</sub>-infrastruktur.
- Oppretthold forutsigbar prising av CO<sub>2</sub>
  - Oppretthold en forutsigbar og økende CO<sub>2</sub>-avgift på sokkelen og unngå nye oljeskattepakker. Ingen ny infrastruktur til nye områder.

## **2. Markedsanalyse**

Norge er i dag Europas største eksportør av naturgass, og sto i 2025 for over halvparten av EUs import av gass. Norge produserte om lag 120 millioner standard kubikkmeter gass på norsk sokkel i 2025, noe som er en liten nedgang fra toppåret på 124 millioner i 2024.

Om lag 95 % av gassen som eksporteres, transporteres via undersjøiske rørledninger til EU og Storbritannia, mens de resterende 5 prosentene eksporteres som LNG fra Melkøya.

Norsk gass utvinnes på sokkelen, før den transporteres til mottaksterminaler i Norge, Storbritannia, Frankrike, Belgia og Tyskland. Fra disse terminalene distribueres gassen videre til ledningsnett i Europa. Norge eksporterer naturgass direkte til Storbritannia, Belgia, Tyskland, Nederland, Frankrike og Danmark.

Russlands invasjon av Ukraina i 2022 førte til en kraftig økning i energipriser i Europa, med en markant økning i både strøm- og gasspriser. Som følge av prisøkningene forsøker EUs energipolitikk å redusere avhengigheten av importert fossil energi. Den pågående krisen i Hormuz-stredet, og den påfølgende økningen i drivstoff- og gassprisene, har også ført til et økt fokus på å redusere fossil avhengighet og å fase ut naturgass fra energimiksen.

Dette fokuset på utfasing av naturgass skiller seg fra det i Norge, hvor vi har en uttalt ambisjon om å opprettholde både produksjon av naturgass på norsk sokkel. Disse to ambisjonene, hvor Europa ønsker å importere mindre gass, mens Norge ønsker å eksportere mer er motsetninger, og kan føre til en overproduksjon av naturgass på norsk sokkel. Denne risikoen har vi ønsket å undersøke.

En analyse av det fremtidige behovet for norsk gass til Europa er beheftet med stor usikkerhet. Dette gjelder både for produksjonen av gass på norsk sokkel, og gassforbruket i landene vi eksporterer til. På produksjonssiden kommer det blant annet an på fremtidig gasspris, leteaktivitet og eventuelt nye funn, mens på forbrukssiden er utfasingen avhengig av politikk og utbygging av fornybar kraft. Frankrike, Nederland, Danmark og Tyskland har alle mål om å helt fase ut fossil gass, men usikkerheten ligger både i hvorvidt disse målene nås og når de eventuelt nås.

Måten vi har håndtert disse usikkerhetene i analysen er ved å definere 3 mulighetsbilder for fremtidig forbruk av naturgass, og sammenlignet disse med de tre mulighetsbildene for fremtidig produksjon på norsk sokkel laget av Søkeldirektoratet. Ved å sammenligne alle disse mulige utfallene frem mot 2050 har vi dannet oss et bilde på hvorvidt vi risikerer en overproduksjon av naturgass.

Vår analyse indikerer at mulighetsbildene for produksjon og forbruk av naturgass i Europa sammenfaller relativt bra, og at både nedgangen i produksjon og nedgangen i forbruk faller med sammenlignbar hastighet. Analysen viser derimot at det er en betydelig risiko for overproduksjon i de tilfellene som innebærer et høyt produksjonsvolum på norsk sokkel, og i de tilfellene hvor utfasingen av naturgass i Europa skjer raskt.

Hovedkonklusjonen vi kan trekke ut fra analysen er at faren for en overproduksjon av naturgass øker jo mer vi nærmer oss Søkeldirektoratets høye mulighetsbilde for produksjonsutvikling på norsk sokkel mot 2050. Gitt at faren for “stranded assets” kan øke fram mot 2040, blir det viktig å vurdere om de eksisterende rammevilkårene gir en riktig risikofordeling mellom staten og selskapene. Det gjelder særlig i forholdet til leting og utvikling av nye felt, spesielt i områder som krever ny infrastruktur.

### **3. Erfaringer fra Danmark**

Det vil være interessant å hente lærdommer fra land som allerede har erfaringer med omstilling vekk fra olje og gass. Et aktuelt eksempel er Danmark.

Olje og gassvirksomheten til Danmark har vært sterkt konsentrert omkring den viktige havnebyen og maritime knutepunktet Esbjerg. Omstillingen i Esbjerg er et eksempel på at havner kan spille en nøkkelrolle for innovasjon. Det er i tråd med [EUs havnestrategi](#) som går ut på å utvikle havner slik at de kan bidra til et renere, mer effektivt og konkurransedyktig Europa. Esbjerg havn er [listet](#) av World Economic Forum som sentral for den grønne omstillingen, såkalt. Norge er ikke med på denne listen, men bør kunne bli det.

Danmark har vedtatt sluttdato for produksjon av olje og gass i 2050. I 2020 vedtok den sosialdemokratiske regjeringen en [avtale](#) med Venstre, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti der de ble enige om å avlyse ny leting

og samtidig sette en sluttdato for utvinning av olje og gass fra den danske delen av Nordsjøen. I denne avtalen blir det vist til Parisavtalen og Danmarks mål om å bli et klimanøytralt land inn 2050. Samtidig var målet å sikre en bred politisk forankring, og dermed grunnlag for stabilitet og forutsigbarhet fram mot 2050.

I 2021 igangsatte Danmark et eget [virksomhetsprogram](#) med støtte fra EU. Dette programmet driver seks regionale bedriftshus, såkalte Ervervshus, som driver med rådgivning og forretningsutvikling rettet inn mot små og mellomstore bedrifter, et samarbeid mellom myndigheter og næringslivet.

Hva kan Norge lære?

- Danmark har fått til brede politiske forlik. Det har gitt forutsigbarhet og stabilitet over tid, uavhengig av skiftende regjeringer. Virkemidlene som tas i bruk er en kombinasjon av skatter og avgifter, støtteordninger og reguleringer som sammen motiverer til utslippskutt og omstilling vekk fra fossile energikilder.
- Utstrakt bruk av privat-offentlige samarbeid og strategiske satsinger der myndigheter og næringslivet går sammen om å utvikle ny teknologi og nye bærekraftige løsninger.
- Norge bør hente inspirasjon fra Esbjerg og spesielt Esbjerg havn.

#### **4. Omstilling arbeidsliv og kompetanse**

I Meld. St. 14 (2022-2023) [Utsyn over kompetansebehovet i Norge](#) ble kompetanse som er nødvendig for det grønne skiftet fremhevet som én av fire hovedprioriteringer for utdannings- og kompetansepolitikken. Dette ble fulgt opp i Kompetanseutvalgets [temarapport](#) fra 2023, som understreker behovet for ny politikk: «...særtrekkene ved grønn omstilling, som knapphet på visse yrkesgrupper, den store betydningen av realfag, inkludert naturfag og praktisk problemløsningsevne i grunnopplæringen, samt betydningen av holdninger og oppslutning om omstillingen blant befolkningen bør møtes med nasjonal politikk og målrettede virkemidler som adresserer disse særegne utfordringene» skriver utvalget (s. 11).

Det vil kreve kompetansefremmende tiltak og politikk som bidrar til å skape nye arbeidsplasser som direkte eller indirekte kan erstatte arbeidsplasser i olje og gass.

Sammen med representanter fra fagbevegelsen (NTL, Tekna, EL og IT og NITO) vil Zero kartlegge dette nærmere, og komme med forslag til tiltak. Det kan for eksempel være interessant å vurdere

- et virksomhetsprogram med regionale ervervshus etter mønster fra Danmark
- et nasjonalt omstillingsfond.

#### **4. Omstillingsvennlige skatter og avgifter**

Skatter og avgifter er en sentral del av både næring- og klimapolitikken. Innretningen av petroleumsskatteregimet har sørget for høy leteaktivitet på sokkelen og høy inntekt til staten. Samtidig har CO<sub>2</sub>-prising ført til at 39 av 97 felt er elektrifisert med strøm fra land,

Havvindprosjektet «Hywind Tampen» leverer strøm til feltene Snorre og Gullfaks, mens på feltene Snøhvit og Sleipner fanges og lagres produksjonsutslipp med karbonfangst og -lagring (CCS). Regjeringen utreder nå å fjerne CO<sub>2</sub>-avgiften på sokkelen grunnet såkalt «dobbel virkemiddelbruk», altså både CO<sub>2</sub>-avgift og kvoteplikt.

Hvis avgiften fjernes kan det få store konsekvenser for videre elektrifisering med kraft fra land, eller at næringen etablerer egenprodusert kraft og eller tar i bruk CCS. Dette gjelder særlig for nyutbygginger. Dette vil ha konsekvenser for utslipp fra sektoren i flere tiår. Økte utslipp fra petroleumssektoren vil gjøre det vanskelig å nå Norges lovfestede klimamål, og fører til økt press på utslippskutt i andre sektorer. Det vil også ha negative konsekvenser for aktører innen leverandørindustrien som bygger opp kompetanse innen utslippsfri teknologi, som trenger et hjemmemarked for å utvikle kompetanse. Utredningen om dobbelvirkemiddelbruk i petroleumssektoren er ikke ferdigstilt, men det virker ikke som oppdraget vil ta høyde for disse øvrige effektene. ZERO mener en høy og forutsigbar prising av utslipp er grunnleggende for å legge rette for omstilling. EUs kvotemarket (ETS) gir dårligere investeringssignal på grunn av usikker pris. CO<sub>2</sub>-avgiften tilfører et forutsigbart gulv.

Skatt og avgift påvirker investeringsbeslutninger, derfor kan det være behov for å se på hvordan skatte- og avgiftspolitikken bedre kan tilrettelegge for næringer med lave eller ingen utslipp. Mange klimaprojekter er store og innebærer risiko, her kan staten være med å ta ned risikoen ved å introdusere skatteletter samt bedre og raskere avskrivningsregler. [EU kommisjonen anbefaler nettopp dette](#), for å lykkes med å kutte utslipp og for å styrke europeisk konkurransekraft. Nederland har innført investeringsfradrag for klimaprojekter i ordningen [MIA- og Vamil](#). USA introduserte også store skatteletter til prosjekter som bidrar til utslippskutt eller produksjon av innsatsfaktorer til det grønne skiftet i Inflation Reduction Act i 2022, under president Biden. Selv om noen av ordningene er tatt vekk under sittende president, får blant annet prosjekter innen CCS og CO<sub>2</sub>-fjerning betydelige skattefradrag.

## **6. Institusjoner bedre tilpasset omstilling**

Petroleumsvirksomhet på norsk sokkel har vært gjenstand for omfattende politisk styring fra begynnelsen av, og med et uttalt mål om at utvinning av ressursene skulle komme Norge og fellesskapet til gode. Da Ekkofiskfeltet ble funnet i 1969 var det verdens største petroleumsfelt til havs, og markerte starten på det norske oljeeventyret. Utover i 1970 årene ble det bygget institusjoner som skulle ivareta norske interesser i denne utviklingen.

Konsesjonsordningen kom raskt på plass for å sørge for norsk kontroll og eierskap, det statlige oljeselskapet Statoil ble dannet i 1972. Samme år kom også Oljedirektoratet som skulle ta hånd om konsesjonssøknadene, og en egen skattelovgivning, petroleumsskatteloven, så dagens lys i 1975.

Etter mer enn 50 år har vi et sett av institusjoner der mandat, kompetanse og styringssignaler er bygget opp rundt petroleumsaktivitet og påvirker dermed også hvilke løsninger som prioriteres.

En omfattende navnendring fant sted i 2024. Olje og energi-departementet ble energidepartementet i 2024. Petroleumstilsynet endret navn til Havindustritilsynet, og oljedirektoratet skiftet navn til Søkeldirektoratet. Sistnevnte skyldes blant annet at direktoratet hadde fått nye oppgaver blant annet knyttet til CO<sub>2</sub>-lagring, havvind og havbunnsmineraler. Hovedformålet synes likevel fortsatt å være størst mulig verdiskaping fra olje- og gassvirksomheten.

Storbritannia har gått i en annen retning ved å utvikle den tidligere Oil and Gas Authority til [North Sea Transition Authority](#) og med et bredere formål knyttet til netto null og omstillingen av Nordsjøen.

Zero vil foreslå at det gjøres en gjennomgang av mandater og tildelingsbrev til sentrale institusjoner slik at de i større grad reflektere at Norge nå går inn i en periode der vi skal gjøre oss uavhengige av produksjonen på norsk sokkel.

## **7. Produksjon- og letepolitikk**

Målet med dagens letepolitikk er å maksimere verdiskapingen fra petroleumsressursene. I en økonomi preget av knapp arbeidskraft, begrenset tilgang på kraft og behov for ny eksportindustri, bør det vurderes om ordningene (TFO og konsesjoner) bør endres for å i større grad bidra til å styre kapital, kompetanse og energiresurser mot de næringene som forventes å være viktigst for norsk verdiskaping og konkurransekraft i tiårene etter petroleumsepoken.

Med vennlig hilsen  
På vegne av ZERO

Hilde Nagell, fagrådgiver Oljeprosjektet

---